

зафіксаваная ў слоўніках, ад яе ўжо пасьпелі зьявіцца дэрываты: *інтэр-нэтнік*, *інтэрнаўт*, *інтэрнэтаўскі*, *інтэрнэцыя*.

Ёсьць нават скарачэньне — *інэт*, няўдалае і немілагучнае.

Сама зьява *Інтэрнэту*, аднак, ращуча абагнала сваё моўнае адлюстраваньне. Пра *Інтэрнэт* чулі, безумоўна, усе, але большасьць пакуль ня ведае, што гэта такое. Я, напрыклад, ледзь прыхоўваю ўсьмешку, калі сваякі альбо знаёмыя, прыходзячы на маё працоўнае месца, пытаюцца: „Ну, пакажы, дзе ў цябе *Інтэрнэт* ляжыць?“ альбо так: „А ў якой краме гэты *Інтэрнэт* прадаецца?“ І тут няма чаму здзіўляцца, паколькі *Інтэрнэт* на сёньня ў Беларусі — зьява пераважна моладзевая. Сярод удзельнікаў чатаў альбо дыскусійных клюбаў на *Інтэрнэце* рэдка ўбачыш асобу, старэйшую за 30 гадоў.

Інтэрнэт дае адчуваньне вечнасьці, свабоды і ўсёахопнасьці — гэтую маю нататку можа прачытаць любы жыхар Зямлі, у якога ёсьць кампютар. Гэта абнадзейвае і грэе.

Так што *Інтэрнэт* — слова наступнага, XXI стагодзьдзя. Думаю, праз сто гадоў на Зямлі не застанеца слоўніка, у якім ня будзе падрабязнага тлумачэньня паняцьця *Інтэрнэт*.

Кабанчык

Сяргей Харэўскі

Гэтага значэньня няма ў слоўніках. Яго не ўжываюць „салідныя“ выданьні. Але ў Нароўлі і ў Навагарадку, у менскіх мікрараёнах і на вясковых вуліцах, паўсюль нас сустракае ён — „кабанчык“.

Гэтае значэньне ўзьнікла ў 70-ыя гады. Менавіта так беларускія будаўнікі сталі называць керамічную плітку, якой заляпляліся цокалі, уваходы і цэлыя фасады дамоў. На нейкі час „кабанчык“ стаў фасадам сваёй эпохі.

Усюдыісны, ён трапляў на будынкi школ і цэркваў, райкамаў і музэяў... Яго можна было сустрэць на новабудоўлі і на кляштары XVI стагодзьдзя. Так Беларусь пазбаўлялася веку, а будынкi страчвалі сваю функцыянальную адметнасьць. У царкве можна было зрабіць піўбар, і гэта ня рэзала вока. „Кабанчык“ зьнішчаў усе адлегласьці ў часе і ў прасторы: паўсюль нас сустракала стракацень з трох-чатырох фарбаў. Стандарты „кабанчыка“ ствараліся і захоўваліся ў Маскве. Гліну для яго выраблялі на Украіне, фарбавальнікі — у Варонежы...

Само слова паходзіць ад расейскае абрэвіятуры КОПОН — „керамическая облицовочная плитка для отделки наружная“. Каму першаму хапіла досьціпу назваць КОПОН „кабанчыкам“, сказаць немагчыма.

Паводле задумы стваральнікаў неўміручага „кабанчыка“, ім мусілі прыкрываць будаўнічыя хібы і эканоміць на тынкоўцы і расфарбоўцы шэрых панэляў. Новы матэрыял прадыхтаваў і новую архітэктурную эстэтыку. З „кабанчыка“ пачалі выкладаць арнамэнты, абстрактныя кампазыцыі зь зіхоткім сынтэтычным бляскам.

Неўзабаве высветлілася, што ягонае выкарыстаньне нашмат даражэйшае, чым уяўлялася. Але ўжо была створаная адмысловая індустрыя. „Ка-

банчык“ вырабляўся ў Менску ў фантастычнай колькасці — 8 мільёнаў кубамэтраў за год. Хапіла ўсім.

Кароткая эпоха „кабанчыка“ скончылася ў 80-ыя. Пакладзеныя абы-як пліткі пакрысе адвальваліся з бэтонных муроў. Сёння, каб не рызыкаваць жыццямі людзей, „кабанчык“ адкалупваюць самі будаўнікі. Міне яшчэ колькі часу — і ён зусім аблезе з твару нашае зямлі як яскравы прыклад колішняга савецкага „единаобразія“.

Кава

Сяргей Шуна

Кава — слова вельмі беларускае. Гэта добра ведаюць тыя, каму даводзілася замаўляць гэты напой у якім-небудзь менскім гастраноме. Гэтае слова — як лякмусавая паперка, паводле яго цябе ідэнтыфікуюць у чарзе як беларуса.

Слова *кава* прыйшло да нас з Усходу — з Асманскай імперыі, а асманскія туркі пазычылі яго ад арабаў, у якіх яно гучала „*qahwa*“. А вось да расейцаў, прыкладам, *кава* прыйшла значна пазьней і з Захаду — таму расейскае слова „кофе“ зусім непадобнае да нашага і застаецца дагэтуль чужое для самой расейскай мовы, якая так і ня здолела яго прыстасаваць да сваёй сыстэмы.

Кава для Беларусі — новы нацыянальны сымбаль, знак далучанасці да паўзабытай намі эўрапейскай цывілізацыі. „*Кавы*“, — папросім мы — і нас зразумеюць у любой кавярні ў Польшчы, Літве, Чэхіі, Славаччыне, Украіне, карацей кажучы — у НАШАЙ Эўропе.

...Мы надоўга сыходзім у цемру ночы або ў шэрасць дня, каб аднойчы на золку вярнуцца да старога сябра, які, перш чым пра што-небудзь запытацца, пачастуе нас добрай *кавай*.

Каваль

Юрась Бушлякоў

У *каваля* на зямлі свой адвечны клопат — *каваць*. *Каваль* — стваральнік, *выкоўваючы* мэтал, ён *куе* сваю долю. У нашага *каваля* шмат славянскіх блізьнят: разам з рамяством замацавалася гэтае слова шчэ ў праславянскую пару. Беларускія *кавалі* ў даўніну былі адначасна гутнікамі — вытаплялі з руды жалеза. Пазьней, у часе *кавальскага* буму, не рабілі ўсе *кавалі* аднаго й таго ж самага — мелі свае дзялянкі: адзін мечнікам працаваў, другі замкі вырабляў, а трэйці толькі за нажы браўся. Ня менш як тры гады займала навука *кавальства* — пасля *кавалёвы* вучні становіліся *кавалькамі*. Каб прызналі за майстра, мусіў *кавалёк* зрабіць штуку — *выкаваць* што-колечы бяз помачы. На мяжы мінулага ды нашага стагоддзьяў пакідалі ў нас *кавалі* грамадзкія кузьні ў гарадох — куплялі ўласныя дый асядалі ў вёсках. А там заўжды было поўна працы — калёсы *акаваць*, коні *падкаваць*, зрабіць сярпок ці матыгку, сякерку або сьвярдзёлак... Цанілі *каваля* — вялікі ён чалавек на зямлі. Данеслася пра гэта ў адной гісторыі, дзе *каваль* саграшыў быў, а сьлесара павесілі. Ведалі ўсе, што *добры каваль рук не апячэ*, у яго *куецца ўсё й плешчацца*. Якога ліха маглі чакаць адно ад *каваліхі*, аднак тое ўжо лья было вытрываць... Але прыйшла савецкая індустрыялізацыя і клопат *кавалёў* абмежавала: шчыравалі тыя ў